

ISSN: 2146-1961

Sevgi, M. A. (2024). Veri Toplama Tekniği Olarak Mülakat: Etnografik Bir değerlendirme, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 15(57), 1132-1147.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.4498>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ OLARAK MÜLAKAT: ETNOGRAFİK BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet Ali SEVGİ

Dr., Iğdır Üniversitesi, Iğdır, Türkiye, masevgi@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3552-7174

Gönderim tarihi: 24.05.2024

Kabul tarihi: 14.08.2024

Yayım tarihi: 01.09.2024

Öz

Nitel araştırma yöntemleri, anlamın, yaşanmış deneyimlerin, kültürel ritüellerin, gündelik uygulamaların inşasında yer alan süreçler hakkında fikir edinmeyi, araştırma konusu edinilen dünyaya dışarıdan bir bakış açısı getirirken sosyal olguları içeriden bir dizi farklı yolla anlamayı, tanımlamayı ve bazen de açıklamayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, bu anlama çabasında kullanılan en yaygın veri toplama tekniklerinden biri olan mülakatın (görüşmenin) güçlü yanlarını ve sınırlılıklarını ele almaktadır. Farklı mülakat türleri çalışma içerisinde incelenmesine rağmen çalışmanın asıl odak noktası yapılandırılmamış ve etnografik mülakatlardır. Sosyal bilimcilerin, özellikle de antropologların sıklıkla kullandığı etnografik mülakatlar, katılımlı dinlemeyi, görüşmelerin hayatın olağan akışına dahil olmasını, araştırmak istenen grubun doğal ortamına müdahil olmadan dahil olmayı gerektirmektedir. Çalışmanın odak noktasında etnografik mülakatlar yer alsa da çalışmanın başında mülakat tekniğini daha geniş bir çerçeveden ele alan bir literatür değerlendirmesine yer verilmekte, mülakat türlerine ve bu mülakat türleri arasındaki farklılıklara değinilmektedir. Etnografik mülakatın ayrı bir başlık altında incelenmesinin ardından mülakatların veri toplama tekniği olarak eleştirel bir değerlendirilmesi yapılmaktadır. Bu bölümde mülakat tekniğinin sınırlılıkları ve güçlü yanlarının yanı sıra mülakatın içeriğini ve gidişatını etkileyebilecek sosyal, kültürel ve bireysel faktörler detaylandırılmaktadır. Mülakatların etik kodlarının incelendiği son bölümde ise mülakatın gizliliği, katılımcıların rızası, onayı ve mülakat sırasında inşa edilen ilişkilerin politiği üzerinde durulmaktadır. İnsani tecrübelerin, dünya görüşlerinin ve kültürel örüntülerin yorumlanması için derinliği olan veriler sağlamaları ve araştırma yapılan insanlar ile kurulan doğrudan etkileşim sebebiyle mülakat tekniğinin farklı yönlerden incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bu çalışma, bir veri toplama tekniği olarak mülakatların önemini ve sınırlılıklarını eleştirel bir incelemeye tabi tutmayı, genelde nitel araştırmacıların özelde de antropologların mülakat ile ilgili değerlendirmelerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Nitel araştırma teknikleri, Mülakat, Etnografi

INTERVIEW AS A DATA COLLECTION TECHNIQUE: AN ETHNOGRAPHIC EVALUATION

ABSTRACT

Qualitative research methods aim to gain insight into the processes involved in the construction of meaning, lived experiences, cultural rituals, and everyday practices, and to understand, describe and sometimes explain social phenomena from the inside in a number of different ways, while bringing an outside perspective to the world under investigation. This study addresses the strengths and limitations of interviewing, one of the most common data collection techniques in qualitative studies. Although different interview types are examined in the study, the main focus of the study is unstructured and ethnographic interviews. Firstly, along with a literature review on the interview technique, interview types and the differences between these interview types are discussed. After examining the ethnographic interview under a separate heading, a critical evaluation of the interview as a data collection technique is made. This section details the limitations and strengths of the interview technique, as well as social, cultural, and individual factors that may affect the development of the interview. In the last part, where the ethical codes of the interviews are examined, the confidentiality of the interview, the consent and approval of the participants, and the politics of the relationships built during the interview are emphasized. Interview techniques need to be examined from different aspects because they provide in-depth data for the interpretation of human experiences, world views, cultural patterns, and because of the direct interaction established with the people being researched. In this context, this study aims to critically examine the importance and limitations of interviews as a data collection technique and to contribute to the evaluations of qualitative researchers in general and anthropologists in particular about interviews.

Keywords: Qualitative research techniques, Interview, Ethnography

GİRİŞ

Creswell, nitel bir araştırma yürütmenin araştırmacıların hakkında araştırma yapılan katılımcılara mümkün olduğunca yakın olmak anlamına geldiğini ve öznel delillerin bireysel görüşlere dayalı olarak toplandığını belirtmektedir (Creswell, 2012, s. 20). Bu ifadeler katılımcıların sosyal ve kültürel ortamlarında, sahada çalışma yürütmenin önemine işaret etmektedir. Sahada geçirilen sürenin uzunluğu bu ilk elden bilgilerin güvenilirliğini de arttırmaktadır. Zira iyi bir etnografi “uzun vadeli bir ilişki ve doğrudan kişisel katılımı içeren” (Wolcott, 2005a, s. 50) bir uğraştır. Etnografinin özünü, anlamaya çalıştığımız insanların bazı eylemlerinin ve bir aktör olarak yer aldıkları olayların ne anlama geldiğine dair bir anlama çabası oluşturmaktadır. Bu anlamlardan bazıları dilde doğrudan ifade edilir, bazıları ise dolaylı olarak söz ve eylem yoluyla iletilir (Spradley, 1979, s. 5). Sosyal bilimcilerin ve antropologların bu anlam arayışları için en çok kullandığı temel bilgi kaynaklarından biri de mülakatlardır.

Nitel veri toplamanın metin veya belge incelemeleri, günlükler ve katılımcı gözlem gibi farklı yöntemleri olsa da, katılımcılara doğal ve rahat bir ortam sağladığı için mülakatların en sık kullanılan tekniklerin başında geldiğini söylemek mümkündür (Taherdoost, 2022, s. 39)¹. Katılımcıların hikayelerinin kayıt altına alınarak derinlemesine bilgiler sunmaları, mülakat gerçekleştirilen kişiler ve grupların kendilerine has düşüncelerinin, görüşlerinin, duygularının ve algılarının kavranabilmesine yönelik uygulanabilmeleri mülakatların bu sık kullanımının başlıca sebeplerindendir. Mülakat, katılımcıların sürece etkin bir şekilde dahil olabilmeleri için araştırmacının kişilerarası iletişime dair teknikleri ve incelikleri kullanmasını, araştırmacının araştırma konusuna yönelik sorular sorarken katılımcılara kendilerini rahat ifade edebilecekleri bir esneklik sağlamasını gerektiren bir teknik olarak farklı yönleriyle ön plana çıkmaktadır. Mülakatların çok yönlü yapısı, farklı alanlarda kullanılmaya olanak sağlayan veri setleri sunmaları, farklı araştırma teknikleri ile birlikte kullanılabilmesi onların farklı disiplinlerde farklı bağlamlarda ele alınmasını ve değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Araştırma yapılan topluluk ile doğrudan etkileşimler yaratmaları ve bu etkileşimin ortaya çıkardığı verilerin çeşitliliği genelde sosyal bilimciler özelde de antropologlar için bu tekniğin kullanımının detaylı bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir.

Bu bağlamda bu çalışma bir veri toplama tekniği olarak mülakatların önemini ve sınırlılıklarını eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutmayı amaçlamaktadır. Öncelikle mülakatların kullanımına, mülakat türlerine ve bu farklı türler arasındaki farklılara dair bir literatür değerlendirmesine yer verilecektir. Bu bölüm etnografik mülakatın bir değerlendirmesiyle son bulacaktır. İkinci bölümde mülakat tekniğinin önemi, öne çıkan yönleri ve sınırlılıkları üzerinde durulacaktır. Son bölümde ise mülakatların kullanımına dair etik sorunlar ele alınacaktır. Bu çalışma, araştırmalarında sıklıkla mülakatlara yer veren bir antropologun, bu veri toplama tekniği ile ilgili tartışmalara katkılar sunmasını amaçlamaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın odağının daha çok yarı yapılandırılmış mülakatlarda ve etnografik veri toplama tekniklerinde olması yine bu araştırmalardan ortaya çıkan metodolojik tartışmaların devamı olarak değerlendirilebilir.

¹ Ayşe Polar, görüşme (interview) sözcüğünün Türkçe güncel çalışmalarda mülakat sözcüğünden daha yaygın kullanıldığını ancak derinlemesine, yapılandırılmış gibi sıfatlar olmadan nitel çalışmaların bir kavramından ziyade gündelik bir sözcük olarak anlaşılabilceğini belirtmektedir (Polat, 2022, s. 164). Bu çalışmada ise böyle bir ayrıma gidilmeksizin her iki kavram da kullanılmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Literatür taramasıyla inşa edilen teorik bir araştırma olan bu çalışma, nitel araştırmaların yaygın veri toplama tekniklerinden mülakat tekniği üzerine yayınlanmış basılı ve elektronik literatürün incelenmesi, sistematik bir okumaya tabi tutulması, derlenmesi ve çalışmanın amaçlarına hizmet edecek şekilde tasnif edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Literatür değerlendirilmesi başlığında çalışmanın farklı yaklaşımlarla ele alınış biçimi irdelenmiş, benzer çalışmalardan farklı olarak etnografik bir değerlendirme ön plana çıkarılmıştır. Mülakat tekniğini hem metodolojik hem de teorik olarak ele alan çalışmaların (Agar, 1996; Alshenqeeti, 2014; Barker, 2012; Brinkmann, 2014; Creswell, 2012; Denzin & Lincoln, 2017; Frankfort-Nachmias vd., 2014; Kvale, 1996; Kvale & Brinkmann, 2008; Luo & Wildemuth, 2009; Wolcott, 2005b) incelenmesi ile etnografik bir yaklaşımın kavramsal çerçevesi çizilmiştir.

Evren-Örneklem

Bu çalışmada amaçlı örnekleme ile veriler elde edilmiş olup mülakat tekniğini özellikle etnografik açıdan ele alan çalışmanın grubunu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Çalışmanın temel veri kaynaklarını mülakat tekniği üzerine metodolojik tartışmalara yer veren, bu tekniği teorik ve pratik yaklaşımlarla inceleyen makaleler, kitaplar ve kitap bölümleri oluşturmaktadır. Yazarın kendi saha çalışmalarında mülakat tekniği üzerine edindiği tecrübelerle de bu teorik yaklaşıma pratik katkılar sunması açısından yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Analiz sürecinde ise çalışmanın esas vurgusu olan etnografik yaklaşım ön plana çıkmış, elde edilen verilerin tasnifinde ve çalışmanın içeriğinin oluşturulmasında yine bu yaklaşım belirleyici olmuştur. Çalışmanın odağının etnografik bir değerlendirme olmasından dolayı, özellikle İngilizce çalışmalara ağırlık verilmiştir ancak Türkçe yazılmış çalışmalardan da faydalanılmıştır.

BULGULAR

Literatür Değerlendirmesi

Yalnızca etnografik araştırmalarda değil genel olarak sosyal bilimlerde mülakatlar en yaygın veri toplama tekniklerinden biridir. Mülakatların bu yaygın kullanımıyla birlikte mülakat çeşitlerine (Brinkmann, 2014; Fontana & Frey, 1994; Goldman & McDonald, 1987; McCracken, 1988; Whiting, 2008; Zhang & Wildemuth, 2009), mülakatın kuvvetli yönlerine ve sınırlılıklarına (Lamont & Swidler, 2014; Qu & Dumay, 2011; Queirós vd., 2017) ve nasıl daha etkili mülakatlar gerçekleştirilebileceği üzerine yol gösterici çalışmalara (Bolderston, 2012; Kvale, 1996; Rabionet, 2011; Taherdoost, 2022) uzanan geniş bir literatürden bahsetmek mümkündür. Zira

mülakatın “nitel araştırmacıların en gözde metodolojik araçlarından”(Denzin & Lincoln, 2004, s. 353) biri olması onu farklı yönlerden ele almayı kaçınılmaz kılmaktadır. Mülakatların araştırmacılara insanların görüşlerinin derinlemesine incelenmesine imkân tanıyan anlatı verileri sağlaması (Kvale, 1996, s. 37) ve doğal bir ortamda anlamların inşasını ve müzakeresini keşfetmek için (Cohen vd., 2017, s. 29) değerli bir yöntem olması nitel araştırmalarda yaygın kullanımına sebep olmaktadır.

Mülakatı amacı olan bir sohbet olarak değerlendiren geleneğe vurgu yapan Burgess (Burgess, 1984, s. 84), anket araştırmalarıyla ilişkilendirilen, katılımcının kontrolünün sınırlı olduğu soru dizilerini içeren ve “sosyal hayatın öznel unsurlarını tam anlamıyla içermeyen”(Burgess, 1984, s. 64) yapılandırılmış mülakatlar ile açık uçlu sorulara yer verilen, cevaplara göre değişkenlik göstererek tamamlayıcı soruları da içeren, daha çok bir sohbet şeklinde ilerleyerek mülakatı gerçekleştiren kişi ile mülakat yapan kişi arasındaki güç ilişkilerine daha eşitlikçi yaklaşılmasına imkan tanıyan yapılandırılmamış (yarı yapılandırılmış) mülakatlar arasında bir ayırım yapmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakata bir sohbet olarak yaklaşmak onun karşılıklı bir alışveriş olduğuna dair bir vurguyu da beraberinde getirmektedir. Kvale bu alışverişi mülakatı oluşturan temel unsur olarak ön plana çıkarırken “mülakatların görüşmeyi yapan kişi ile öznenin ortak yapımı olan sohbetler”(Kvale, 1996, s. VII) olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda mülakat “bilginin şantiye alanı, profesyonel bir yabancı olan antropoloğun profesyonel sohbeti” (Agar, 1996, s. 5) olarak ele alınabilmektedir. Araştırma için yapılan mülakat, “amacı, tanımlanan olgunun anlamını yorumlamak açısından görüşülen kişinin yaşadığı dünyanın tanımlarını elde etmek olan bir görüşmedir” (Kvale, 1996, ss. 5-6).

Mülakatın birçok biçimi ve çok sayıda kullanım alanı vardır. En yaygın mülakat türü yüz yüze sözlü alışveriş şeklinde olsa da grup mülakatları, mail yoluyla soruların ve cevapların gönderilmesi, anketler ve artık giderek sayıları azalsa da telefon görüşmeleri ile yapılan mülakat türleri de söz konusudur. Konuyla ilgili bir literatür taraması yapıldığında mülakatların yapılandırılmış, açık uçlu (yapılandırılmamış), yarı yapılandırılmış ve odak grup mülakatları olmak üzere dört farklı şekilde ele alındığını görmek mümkündür (Berg, 2007; Denzin & Lincoln, 2017; Fontana & Frey, 1994). Yapılandırılmış mülakat, hem görüşülen kişinin tepkilerine ve ihtiyaçlarına uyum sağlamak hem de görüşmenin sırasını ve biçimini değiştirmek açısından araştırmacı tarafından minimum ayarlamalar yapılarak görüşme yapılacak kişilere sorulan önceden belirlenmiş soru dizilerine dayanmaktadır (De Fina, 2003, s. 155). Yapılandırılmış mülakatlar nesnelliğe ve tarafsızlığa odaklanırken, çok sayıda kişiden veri toplamak için kullanışlı bir tür olarak değerlendirildiği için anketler ve niceliğin ön plana çıktığı araştırmalar ile ilişkilendirilmektedir. Bu yöntemde soruların sırası, detayları ve ifadeleri tüm katılımcıları için benzerdir. Sonuçların hızlı bir şekilde alınması, kolayca tasnif edilmesi ve tüm mülakat sürecinin kontrolün kolayca sağlanabilmesi açısından pratiktir (Taherdoost, 2022, s. 41) Ancak araştırmacıya derinlemesine analiz imkanı tanımaması açısından yüzeysel kalabilmektedir.

Diğer bir mülakat türü olan yapılandırılmamış (açık uçlu) mülakat ise araştırmacı ve katılımcının resmi bir karşılaşmasından ziyade sohbete yakın olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Belirli bir konu üzerinde yoğunlaşma söz konusu olsa da önceden belirlenmiş soru dizilerinden bahsetmek mümkün değildir. Yapılandırılmamış mülakatlar, dilsel kategorileri ve uygulamaları anlamlandırmak ve araştırma yapılan grubun kültürü ve düşünce

biçimi ile hemhal olmak için özellikle etnograflar tarafından kullanılmaktadır (De Fina, 2003, s. 156). Bronislaw Malinowski'nin Trobriand Adalarında yaptığı etnografik çalışmalar yapılandırılmamış mülakatın klasik örneklerini sunmaktadır. Malinowski sahaya çıkmadan önce araştırmak istediği konuları belirlemiş olsa da elinde soru listeleri yoktu ya da görüşmek istediği ada sakinlerine resmi bir yaklaşımı söz konusu değildi. Adada geçirdiği uzun süreleri ve ada halkıyla kurduğu ilişkileri uzun süreye yayılmış yapılandırılmamış bir mülakat olarak değerlendirmek mümkündür. Zira katılımcıların sorduğu soruları cevaplayarak, kendi kişisel görüşlerinden, duygularından uzaklaşmayarak ve adanın bir doğal bir sakini gibi yaşamaya çalışarak bu mülakat türünün detaylı bir uygulamasını bize sunmaktadır (bknz. Malinowski, 1967, 1978).

Yarı yapılandırılmış mülakatlar ise sosyal bilimlerde en yaygın kullanılan ve birçok metodoloji kitabında en çok yer verilen mülakat türüdür. Warren'in yarı yapılandırılmış mülakatları "nitel mülakatlar" olarak adlandırılması bu yaygın kullanımın bir işareti olarak değerlendirilebilir (Warren, 2012, s. 130). Yarı yapılandırılmış mülakatlar, görüşme gerçekleştirilen kişinin önemli gördüğü noktaların takip edilebilmesi için alan açarak diyalogların bilgi üretme potansiyellerinden daha iyi faydalanılabilmesi açısından öne çıkmaktadır (Brinkmann, 2014, s. 286). Mülakat sürecinin bilgi üretecek şekilde evrilmesi ile dinamik bir mekanizmaya sahip olan yarı yapılandırılmış mülakatların tanımı şu şekilde yapılabilir: "Tanımlanmak istenen olgunun anlamını yorumlamak amacıyla görüşülen kişinin yaşam dünyasına ilişkin açıklamalar elde etmek amacıyla yapılan görüşmelerdir" (Kvale & Brinkmann, 2008, s. 3). Yarı yapılandırılmış mülakatlarda araştırmacı alana çıkmadan önce olgular ve konular hakkında bir altyapıya sahiptir. Soracağı sorularla konunun hangi alanlara yönelebileceği, hangi konuların araştırma sorusunun dışında kalabileceği hakkında bir tahmini vardır. Özellikle ilk mülakatlardan sonra bu farkındalık daha da artar.

Yapılandırılmış veya yapılandırılmamış formlarda gerçekleştirilebilen odak grup mülakatları ise "bilginin kazınarak çıkarılması ya da katılımcıların gerçekliğini keşfetmek adına bir çerçeve oluşturmak için kullanılabilirler" (Atkinson, 2017, s. 75). Yüz yüze mülakatlar yerine bir grupla yapılan bu mülakatlarda zamanı daha verimli kullanmak isteyen, her bir katılımcı ile tek tek görüşme imkânı bulamayan araştırmacılar tarafından tercih edilmektedir. Bir organizasyon ya da bir grup hakkında bir kaniya vararak daha iyi bir araştırma sorusu geliştirmek adına beyin fırtınası şeklinde de gerçekleştirilebilmektedirler. Bir gruba ya da bir organizasyona mensup bireyler ile yapılan görüşmelerde araştırmacı grup hakkında yüzeysel farklılıkları ortaya çıkarabilir, kabaca o topluluğun dinamikleri hakkında bir fikir sahibi olunabilir (Atkinson, 2017; Giddens, 1984). Odak gruplu mülakatlar uygun bir şekilde yürütüldüğünde özellikle marjinalleşmiş grupların kendi aralarında konuşarak kendi kültürel konumlarının şartları hakkında bir anlayış geliştirmelerine de olanak sağlayabilmesi açısından da önemlidir (Munday, 2014, s. 246).

Etnografik Mülakatlar

Mülakat ile sıradan konuşma arasındaki temel zıtlığın, etnografik mülakatlara ilişkin bilimsel çalışmaların merkezinde yer aldığını belirten Barker, etnografik mülakatların sıradan konuşmalara benzeme eğilimine dair tartışmalara vurgu yapmaktadır (Barker, 2012, s. 55). Literatürde konuyla ilgili incelemeler yerleşiklik ve açıklık kavramları üzerinden ilerlemektedir.

Russell Bernard, Kelemez Adası'nda sünger avcıları ile ilgili yaptığı etnografik çalışmada Procopis'in tavernasında geçirdiği zamanlardan bahsederken araştırması ile ilgili en detaylı bilgileri bu tavernada yaptığı sohbetlerden elde ettiğini belirtmektedir:

Ortam rahattı (bolca şarap ve leziz yemekler) ve sohbet güzeldi. Katılımcı gözlemci olarak oranın müdavimleri ile ahbap oldum ve birbirimize bir sürü deniz hikayesi anlattık. Yine de Procopis'in tavernasında hiç kimse benim oraya sadece ahbaplık için geldiğim yanılgısına düşmedi. Onların hayatları hakkında bir kitap yazdığımı biliyorlardı. Katılımcı gözlemci rolünden etnografik mülakatçıya geçiş yaptığımda da hemen anlıyorlardı... Bir gece kendimi o zamanlar altmış dört yaşında olan Savas Ergas ile bir mülakatın/sohbetin ortasında buldum... Konudan sapmamak zordu çünkü Savas çok iyi bir hikayeciye ve Kelemez yaşamını detaylı bir şekilde analiz edebiliyordu...Savas Ergas bir sünger avcısının hayatı hakkında benim neyi bilmem gerektiği konusunda da netti. Mülakatı gerçekleştiren kişi olarak mülakatın odağını belirleyen bendim ama mülakat gerçekleştiren kişi olarak içeriği belirleyen Savastı (Bernard, 1988, ss. 207-209)

Bernard'ın bu satırları bize etnografik mülakat ile ilgili önemli detaylar vermektedir. Yukarıda bahsi geçen tavernanın saha çalışması için merkezi bir konumda olduğunu ifade etmesi etnografik mülakatlarda yerleşiklik kavramının bir yansıması olarak okunabilmektedir. Zira Bernard, mülakatlarını sosyal hayatın içinde, gündelik hayatın bir parçası olarak yürütmekte ve dostane sohbetlerden araştırmak istediği konulara dair veriler toplamaktadır. Burgess'in "bir amacı olan sohbetler" (Burgess, 1984, s. 102) olarak tanımladığı yapılandırılmamış mülakatların tipik bir örneği olan bu satırlar, etnografin "mümkün olduğu kadar gayri resmi yüz yüze karşılaşmalara katılma ve böylece yerleşik bir ilişkiyle insanlarla doğal sohbetler" (Brewer, 2008, s. 67) yürütme amacının bir göstergesi olarak yorumlanabilmektedir. Yerleşik bir mülakat insanlarla tavernada, tekne, ibadethanelerde, ofislerde yüz yüze sohbetleri ve görüşmeleri gerektirmektedir.² Araştırılan konu ile doğrudan ilgisi olmayan tarafsız bölgelerde yapılan mülakatlar, bu doğal ortamların araştırmacıya sunabileceği anlamları, hatıraları ve detayları veremeyebilir (Barker, 2012, s. 55).

Etnografik mülakatı diğer nitel mülakat türlerinden ayıran bir diğer özellik de açıklığıdır. Yine Bernhard'a dönecek olursak, Savas Ergas'ın anlattıklarına çok fazla müdahil olmaması, içeriği belirlemesine müsaade etmesi etnografik mülakatın doğasını nasıl işlettiğine dair bize ipuçları vermektedir. Etnografik mülakat çoğu zaman gayri resmidir, önceden hazırlanmış soru dizilerinin olmamasına sıklıkla rastlanır, mülakatı gerçekleştiren kişi bir soruşturmacı değildir ve görüşmeler gündelik sosyal etkileşimler sırasında gerçekleşmektedir. Etnograf mülakatın başlarında alt konumdadır ve doğru soruları sormak için henüz yeterli bilgiye sahip değildir. Bu dansın henüz başında ipler mülakat yapılan kişidedir ve etnografin yapması gereken ilgili olduğunu göstermek, belki birkaç ritmik adım atarak balo salonunu başka açılardan görmeye çalışmaktır (Agar, 1996, s. 90). Etnografik mülakatlardaki açıklık bütün mülakatlar için aynı şekilde geçerli değildir. Zira etnografik mülakatların

² Iğdır'da yaşayan Türk Şiiileri hakkında yaptığım etnografik çalışma için gerçekleştirdiğim mülakatların bir kısmını bu yerleşiklik kavramını esas alarak Şii camilerinde ve Şii derneklerinde gerçekleştirdim. Bu çalışmanın çıktıları için şu çalışmalara bakılabilir: (Sevgi, 2022a, 2023a, 2023b). Ağrı Dağı'nın konargöçerleri üzerine yaptığımız çalışmada da mülakat yerlerimiz gündelik hayatın içindedir. Birçok mülakatı konargöçerlerin çadırlarında, sürülerinin başında ve yaylalarında gerçekleştirdik (Sevgi & Yulu, 2024).

kendine has doğası ve etnograf ile mülakat gerçekleştirilen kişi arasındaki her mülakat için farklı dinamikler geliştiren ilişkileri vardır. Özellikle katılımcıların sosyal kimlikleri, kişisel özellikleri bu açıklığın sınırlarında belirleyici olabilmektedir.

Etnografik mülakatı yapılandırılmamış mülakatlar ile eşanlımlı kullanan çalışmalara rastlamak mümkündür (bknz. Barker, 2012; Bernard, 1988; Jamshed, 2014; Lamont & Swidler, 2014). Zira “etnografi, niteliksel araştırmalarda kullanılan bütün teknikleri içeren yöntemsel bir çerçeve olarak da düşünülebilir” (Kartari, 2017, s. 217), Bu kapsayıcılığı ile etnografi, yapılandırılmamış mülakatları da içerebilmektedir. Ancak etnografik mülakatın amacı olan bir sohbet olduğunun bu bağlamda tekrar hatırlatılması gerekmektedir. Bir araştırma için yapılan her mülakat bir şekilde yapılandırılmıştır. Bu yapılandırma bazen görüşmeci bazen de katılımcı tarafından yapılabilmektedir. Etnograflar mülakat öncesi soracakları soruları kelimesi kelimesine belirlemeyebilirler ve aynı soruları sormayabilirler. Konuşmak istedikleri konular önceden belirlenmiş de olsa daha esnek bir yaklaşım benimserler ve tartışmanın olağan akışında devam etmesine özen gösterirler. Her mülakata göre soru tipleri bile değişebilmektedir (Hammersley, 2006, s. 117).

Mülakatların Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Eleştirel Bir Değerlendirmesi

Seidman, mülakatın temel bir araştırma şekli olduğunu ve deneyim anlatılarını nakletmenin tarih boyunca insanların deneyimlerini anlamlandırmasının başlıca yolu olduğunu ifade etmektedir (Seidman, 2006, s. 8). Peter Reason da “en iyi hikayeler, insanların zihinlerini, kalplerini ve ruhlarını harekete geçiren ve böylece onlara kendilerine, sorunlarına ve insanlık durumlarına dair yeni içgörüler kazandıran hikayelerdir” (Reason, 1981, s. 50) derken, sosyal bilimlerde mülakatlar yoluyla hikaye toplamanın önemine işaret etmektedir. Başta antropologlar olmak üzere sosyal bilimciler mülakatlar ile başka insanların hikayelerini dinleyip bunları araştırmalarında kayda almaktadır. Mülakat ile yapılan araştırmaların merkezinde diğer insanların hikayelerine duyduğumuz ilgi ve bunların değerli olduğuna dair inancımızdır. Görüştüğümüz kişilerin sayılarla kodlamak ve onlara takma isimler vermek bu yüzden hassas ve karmaşık bir iştir. Mülakatların, özellikle derinlemesine yapılanların asıl amacı sorulara cevaplar toplamak, hipotezleri test etmek ve verileri değerlendirmek değildir. Mülakatın temelinde diğer insanların yaşanmış deneyimlerini ve onların bu deneyimleri nasıl anlamlandırıdığını anlama isteği ve çabası vardır (Seidman, 2006, s. 9).

Nigel Rapport mülakatı şu şekilde tanımlamaktadır: “mülakat, konuşan ortaklardan en az birinin önceden belirlediği bir amaç veya tasarıma sahip olan ve tekrarlanması gerekmeyen, rutin olmayan bir konuşmadır (konuşma ortaklığı yalnızca bu tek alışverişi kapsayacak şekilde genişletilebilir)” (Rapport, 2012, s. 55). Bu tanımda rutin olmayan, bir amacı ve bağlılığı olan bir eylemin varlığı ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda mülakat başlı başına bir şeydir, bir mikro kurumdur (Rapport, 2012, s. 55).

Mülakatlar ile ilgili tartışmalar “veri toplama sürecinde araştırmacının rolü, görüşmecinin katılımcılarla ve araştırma yaptığı toplulukla ilişkileri ve insan davranışlarının incelenmesine yaklaşımda mülakatın meşruiyeti” (De Fina, 2003, s. 157) konularında yoğunlaşmaktadır. Bu tartışmalar içerisinde alınan pozisyonlar disiplinlerin tarihsel gelişmelerine, farklı disiplinlerin karşılaştığı farklı teorik ve metodolojik sorunlara göre değişmektedir.

Denzin ve Lincoln nitel araştırmalarda yaşanan tarihsel gelişmelerin bir kısmını şu şekilde sıralamaktadır: geleneksel (1900-1950), modernist (1950-1970), temsil krizi (1986-1990), postmodern (1990-1995), metodolojik olarak tartışmaya açık (2000-2004), paradigma yayılması (2005-2010), denetim odaklı akademide yönetimcilikle mücadele eden parçalanmış, posthümanist mevcut durum (2010-2015) ve eleştirel sorgulamanın kamusal alanda sesini bulduğu belirsiz, ütöpic bir gelecek (2016-) (Denzin & Lincoln, 2017, s. 42). Bu dönemlerin bir kısmı daha çok Amerikan akademisinin kendi içindeki nitel soruşturma tartışmaları ile ilgili olsa da genel olarak sosyal bilimlerde mülakatın bir veri toplama tekniği olarak metodolojik ve teorik algılanışlarını etkilemiştir.

Bu gelişmeleri nesnellik ve güvenirliliği ön plana çıkaran pozitivist bakış açısının çerçevesinden aşamalı bir uzaklaşma olarak okumak mümkündür. Zira araştırmacının görünürlüğü, araştırmacının tüm süreçlere dahil olması ve özdüşünümselliğin ön plana çıktığı görölmektedir. Kuşkusuz bu tartışmalarda araştırmacının konumu, güç ilişkileri, inceleyen ve incelenen arasındaki hiyerarşik yapının sorunsallığı da tartışılan konuların başında gelmektedir.

Brinkmann ve Kvale mülakat gerçekleştiren araştırmacıyı madenci ya da gezgin olarak tanımlayan iki zit metaforun mülakat eylemini bir veri toplama süreci ya da bir veri inşa süreci olarak ele alan iki farklı epistemolojik kavramı ortaya çıkardığını ifade etmektedir (Brinkmann & Kvale, 2018, s. 19). Bu iki kavram araştırmacıyı mülakata getirdiği bilgi kavramları üzerine düşünmeye teşvik edebilir. Madenci metaforunda bilgi, toprak altında gömölüdür ve çıkarılmayı beklemektedir. Görüşmeci bu değerli metali gün yüzüne çıkaran bir madencidir. Burada görüşmeci kendi sorularıyla manipüle etmeyerek katılımcının deneyimlerini saf haliyle kazıyarak "bilgi külelerini" (Brinkmann & Kvale, 2018, s. 20) ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Gezgin metaforunda ise görüşmeci uzak diyarlara yaptığı yolculukta eve döndüğünde anlatacağı hikayeler toplayan kişidir. Bir gezgin olarak görüşmeci gittiği yerlerde dolaşmakta ve karşılaştığı insanlarla sohbet ederek onları hikayelerini kendisiyle paylaşması için teşvik etmektedir. Bu hikayelerdeki muhtemel anlamlar bu gezginin kendi anlatılarındaki yorumlarıyla eve döndüğünde farklılaşabilmekte ve farklı anlamlar açığa çıkabilmektedir (Brinkmann & Kvale, 2018, s. 20).

De Fina (2019), antropoloji ve dilbilimdeki ilk dönem klasik etnografilerde görüşmecilerin gezginden çok madenci olarak göründüğünü ifade etmekte ve Malinowski ve Mead gibi kurucu figürlerin mülakatları ve sohbetleri yerlilerin belirli kültürel yapılarla, grupların sosyal organizasyonuna, geleneklerine ve yaşam felsefesine ilişkin bakış açısını ortaya çıkarmanın bir yolu olarak kullandıklarını iddia etmektedir (Fina, 2019, s. 158). Bu ilk çalışmaları takip eden yıllarda araştırmacının katılımcılarla olan etkileşiminin niteliğinin, mülakatın hangi şartlarda ya da hangi bağlamlarda yapıldığına dair bilgilerin ve mülakat gerçekleştirilen kişinin kimliğinin ihmal edildiğine ve bu bileşenlerin bilgiyi şekillendiren detaylar olduğuna dair eleştireler ön plana ıktı. Bu durum mülakat ile ortaya çıkan bilginin öznelliği ve özdüşünümselliği üzerine yapılan tartışmaları beraberinde getirdi.

Briggs, etkileşimi belirli şekillerde yorumlayarak, otorite ve özgünlük oluşturarak ve metinlerin görüşülen kişi ile görüşmeci arasındaki karşılaşmanın doğrudan somutlaşmış hali gibi görünmesini sağlayarak mülakatın sosyal etkileşim yönünü ön plana çıkarmıştır. Böylece mülakatın bu şekilde değerlendirilmesi bilginin mülakatlar yoluyla üretilmesini etkileşimsel alanlara yerleştirir ve söylemin ilişki belirlenmesini açığa çıkarmadan bireysel zihinlere yeterince erişilemeyeceğini, analiz edilemeyeceğini veya raporlanamayacağını ifade etmektedir (Briggs, 2007, s. 554). Bu görüşlerin kapsayıcılığının yukarıda bahsi geçen yapılandırılmamış ve etnografik mülakatlar için daha kapsayıcı olduğunun bu bağlamda altı çizilmelidir. Zira resmi prosedürlerle sınırlandırılmayan, mülakat gerçekleştirilen kişiyi kontrol altına almaya çalışmayan derinlemesine mülakatların daha gerçekçi çıkarımlar sağlayacağı ve kişilerin gerçek seslerini açığa çıkaracağına dair ön kabul bunu gerektirmektedir.

Mülakat tekniğinin güçlü yanları ve sınırlılıkları mülakat türüne göre değişiklik gösterebilmektedir. Yapılandırılmış mülakatlar verilen cevapların karşılaştırılmasının nispeten kolay olması, daha geniş bir örnekleme ulaşabilmesi, benzer mülakatları yeniden üretebilmesi ve uygulamasının daha hızlı ve daha kolay olabilmesi açısından kullanışlı bir tekniktir (Queirós vd., 2017, s. 379). Fakat yapılandırılmış mülakat belli kalıplar içerisinde ilerleyen ve esnek olmayan bir mülakat türüdür. Hem görüşmeciye hem de katılımcıya esnek bir hareket alanı sunmamaktadır. Bu katı tutumu, onun derinliği olan cevaplar sunmasına engel olabilmektedir. Yapılandırılmamış mülakatlar ise bu detaylı bilgiyi sunabilmesi açısından önemlidir. Mülakat gerçekleştirilen kişilerin sayısı az bile olsa mülakatların esnekliği ile beraber yeterli cevaplar toplanabilmektedir. Zira resmi prosedürlerin askıya alınabildiği bir sohbet havasını yaratmak mümkündür. Ancak etnografik mülakatların da dahil olduğu yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış mülakatlar uzun bir zaman aralığına ihtiyaç duyabilmektedir. Araştırma yapılan topluluğun güvenini kazanmak, uyum sağlamak ve sağlıklı erişimler sağlayabilmek için araştırmacının sahada uzun süreli vakitler geçirmesini gerektirmektedir (Zhang & Wildemuth, 2009, s. 243). Katılımcıların seçiminde de özen gerektiren bu mülakat türünde uzun zamanlar harcanan bazı mülakatlar istenilen verileri sağlayamayabilir (Queirós vd., 2017, s. 379). Ancak özellikle yarı yapılandırılmış mülakatlar, görüşme sırasında soruları uyarlayabilmesi ve önceden belirlenmiş soruların ötesine geçerek mülakatta karşısına çıkabilecek fırsatları değerlendirebilmesi için görüşmeciye sunduğu özgürlük açısından nitel araştırmalarda en çok tercih edilen mülakat türüdür (Luo & Wildemuth, 2009, s. 249).

Yapılandırılmış mülakatlarda görüşmeciden beklenen sorularını sırayla sormak ve cevapları kaydetmektir. Her mülakatta benzer sorular sırayla sorulduğu için mülakata ve mülakatın ilerleyişine bir müdahale söz konusu değildir. Ancak yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış mülakatın başarısında araştırmacının rolü yadsınamaz. Görüşmeci ve katılımcı arasındaki rol dağılımını cinsiyet, yaş, sosyal statü, ırk ve etnik köken gibi birçok özellik etkileyebilmektedir. Burgess, görüşmecinin bu rollerin araştırmayı en az şekilde etkilemesi için kendisini meraklı bir öğrenci, bir dost ve katılımcının ait olduğu gruba sempatiyle yaklaşan bir kişi olarak tanıtmalarının tercih edilir bir durum olduğunu ifade etmektedir (Burgess, 1984, s. 85). Bu yaklaşım görüşme yapılacak kişilerle yakın ilişkiler kurulmasını ve nihayetinde derinliği olan mülakatlar gerçekleştirilmesini sağlayabilmektedir. Özellikle etnografik mülakatlar, halihazırda devam eden katılımcı gözlemin bir uzantısı olarak "etkileşimin doğal akışında gelişen sorular ile ilerlemektedir" (Patton, 2001, s. 342). Ancak bu tür mülakatlardan toplanan verileri bir araya

getirmek ve analiz etmek ise uzun zaman alabilmektedir. Soruların her bir kişiye göre değişiklik gösterebilmesi alınan cevapların da çeşitliliğine sebep olabilmektedir. Ancak önceden belirlenmiş soruların her bir katılımcıya aynı şekilde sorulduğu mülakatlarda veri toplama daha derli toplu ve görece daha sistematik olabilmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinde mülakatların amacı “görüşülen kişilerin dünyayı nasıl gördüklerini görmek, onların terminolojisini ve yargılarını öğrenmek, bireysel sezislerinin ve deneyimlerinin karmaşıklığını kavramaktır” (Patton, 2001, s. 348). Bu açıklık, esneklik ve yeni durumların getirebileceği değişkenlere hazırlıklı olma hali nitel mülakatları nicel araştırma yöntemlerinde kullanılan anketlerden ve testlerden ayırmaktadır. Zira nicel araştırmalarda katılımcılar kendi bilgilerini, deneyimlerini, görüşlerini ve kavrayışlarını önceden belirlenen kalıplar içerisinde ifade etmeye zorlanmaktadırlar. Nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan mülakatların ayırt edici özelliği ise katılımcılara kendi görüşlerini kendilerince ifade edebilecekleri bir çerçeve sunmasıdır.

Gizlilik, Onay ve İlişkinin Politikası: Mülakatın Etik Kodları

Mülakatlar, katılımcıların araştırmacıya ayırdığı zaman, soruların hassasiyeti ve zaman zaman da tehlikeleri bakımından özel hayata müdahale olarak görülebilmektedir (Cohen vd., 2017, s. 245). Yapılacak çalışmanın birtakım hassasiyetleri gözetmesi, evrensel değerleri göz önünde bulundurması verilerin, analizlerin ve çalışma içindeki tartışmaların geçerliliğini ve güvenilirliğini doğrudan etkileyebilmektedir. Çalışma için yürütülen mülakatların belli etik kodlara göre yapılması bu açıdan önemlidir.

Katılımcıların soruşturmanın genel amaçlarından haberdar edilmesi ve muhtemel risklerden bahsedilmesi etik açıdan bir ön şart olarak kabul edilmektedir (Brinkmann & Kvale, 2018, s. 32). Etnografik mülakatlarda ise araştırmacının mülakatın nasıl ilerleyebileceğine dair tam kontrolü olmadığından bu bilgilendirmeler zaman zaman yetersiz kalabilmektedir. Birçok araştırmacı bu sıkıntıyı aşmak için onam formları kullanmakta ve katılımcının çalışmaya gönüllü katıldığını ve arzu ettiğinde çalışmadan çekilme hakkının saklı olduğunu belgeleme yoluna gitmektedirler.

Mülakatlar için dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli husus da gizliliğidir. Kvale, mülakatların transkriptlerinde bu gizliliğin ihmal edilmemesinin gerekliliğinin altını çizerek, özellikle büyük gruplarla yapılan mülakatlarda grup üyelerinin diğerleri tarafından kolayca tanınmayacak şekilde aktarılmasının önemine işaret etmektedir (Kvale, 1996, s. 172). Bazı görüşmeciler mülakatlarını yazılı olarak görmekten rahatsızlık duyabilirler. Burada araştırmacının konuşmanın içeriğinde bir değişiklik yapmadan hassas bir editörlük yapması gerekebilmektedir. Zira “tutarsız ve tekrarlanan birebir görüşme transkriptlerinin yayınlanması, belirli kişilerin veya grupların etik olmayan şekilde damgalanmasını içerebileceği” (Brinkmann & Kvale, 2018, ss. 172-173) ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

Etnografik mülakatlar açısından ise “belirleyici olan sahada kurulan yakın ilişkilere ve bu ilişkilerin özellikle etnografik araştırmalara özgü, özel ve yakın niteliği cevap verilmesi gereken belli sorular doğurmaktadır” (Güllüpinar & Özkan, 2021, s. 28). Araştırmacı ve katılımcı arasındaki yakın ilişkinin etik ile ilgili meselelerin daha

kaygan bir zeminde ele alınması gerektirebilmektedir.³ Mülakata başlamadan önce kurulan ilişkilerin mülakat sırasında şekil değiştirebileceğini, özellikle hassas konular ile birlikte yakın ilişkinin sınırları bulanıklaştırılabileceğini ve öngörülemeyen duygusal hasarların mümkün olabileceğini hesaba katmak gerekmektedir. Burada araştırmacıya düşen ise neyi araştırdığını unutmaması ve araştırmasının çerçevesini bir pusula olarak kullanmayı ihmal etmemesidir. Hem araştırması için gerekli olan insani yakınlığı korumak hem de bu yakınlığın sebep olabileceği muhtemel tehlikelere karşı hazırlıklı olmak etnografinin mülakat boyunca gözetmesi gereken hassas bir dengedir. Belki de bu yüzden bazı araştırmacılar etnografiyi bir sanat ya da bir zanaat olarak tanımlamışlardır (Fontana & Frey, 1994; see Kvale & Brinkmann, 2008; Rabionet, 2011; Wolcott, 2005a).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Nitel araştırmalarda veri toplamanın en yaygın tekniklerinden olan mülakat tekniği, kapsamını sınırlandırarak ele alınması zor bir konudur. Zira farklı mülakat türlerinin farklı sınırlılıkları ve araştırmacıların tercih etmesine sebep olan güçlü yanları bulunmaktadır. Yapılandırılmış mülakatlar sistemli olması, veri akışının düzenli bir şekilde kontrol edilebilmesi, hızlı ve pratik bir şekilde yürütülebilmesi gibi sebeplerden dolayı ön plana çıksalar da elde edilen verilerin yüzeysel kalabilmesi açısından bazı insani deneyimleri eksik aktarabilmektedirler. Yapılandırılmamış mülakatların ise uzun zaman almaları ve araştırmacı ile katılımcılar arasındaki ilişkinin bulanıklaşabilmesi gibi sebeplerden dolayı birtakım zorlukları beraberinde getirmektedirler. Ancak insani deneyimlerin daha detaylı aktarılması ve araştırma yapılan topluluğun dünyayı nasıl gördüğüne dair daha derinlemesine bir kavrayış sağlayabilmeleri açısından da sıklıkla tercih edilmektedirler. Antropologların saha çalışmalarında kullandıkları etnografik mülakatlar ise gündelik hayatın ortasından olağan etkileşimlerle insana dair hikayeler toplamaktadır. Sosyal bilimci, hangi mülakat türünü kullanırsa kullansın araştırmacı kimliğinin, araştırma sorularının ve insanlardan topladığı verileri yine insanların değerlendirmesine sunduğu yazılarının yol açabileceği etik sorunları da hesaba katarak hassas bir dengeyi tutturmak zorunda olduğu bir zanaatı icra etmektedir.

ÖNERİLER

Sosyal bilimcinin bir veri toplama tekniği olarak kullandığı mülakatlarda dikkat etmesi gereken hususlar metodolojik kaygıların ötesindedir ve birçok farklı dinamiğin gözetilmesini gerektirmektedir. Özellikle etnografik çalışmalarda, araştırmacının görüşmeciye sağladığı esneklik, görüşmenin çerçevesinin kısmen müphem oluşu ve kurulan yakın ilişkilerin politijisi ve dinamiği bu bağlamda önemlidir. Mülakatı gerçekleştirecek sosyal bilimcinin belki de asıl gözetmesi gereken noktalar bu dinamikleri ve ilişkileri yönetebilme kabiliyetidir.

ETİK METNİ

³ Atay, özellikle antropoloğun bu kaygan zeminde bir takım etik kaygılarla baş etmek zorunda olduğunun altını çizmektedir. Araştırmacının bilgi edinme uğruna geliştirebileceği stratejilerin ne kadar etik olabileceğine dair sorulan yöneltene Atay, ait olmadığımız bir topluluğa aitmiş gibi davranmanın, bizden bir takım bilgiler saklanır endişesiyle araştırmacı kimliğimizi ifşa etmemeyi tercih etmemizin bir takım ahlaki sorunları da beraberinde getirdiğini ifade etmektedir (Atay, 2017, ss. 194-195). Bu etik açmazlar ve ahlaki kaygılar ise antropolojide paradigma değişikliklerine sebep olmuştur (Sevgi, 2022b).

Bu çalışma, akademik etik ilkeleri gözetilerek yürütülmüş ve kullanılan tüm kaynakların belirtilmesine özen gösterilmiştir. Araştırmanın doğrudan herhangi bir saha çalışmasına veya mülakatlara dayanmaması nedeniyle, bir çıkar çatışması söz konusu değildir ve etik kurulu onayına gerek duyulmamaktadır.

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiğine, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makaleyle ilgili meydana gelebilecek ihlallerin sorumluluğu yazara aittir.

Bu çalışma etik kurulu izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

YAZARIN KATKI ORANI BEYANI

Bu çalışmada yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Agar, M. H. (1996). *The Professional Stranger: An Informal Introduction to Ethnography* (2nd edition). Emerald Publishing.
- Alshenqeeti, H. (2014). Interviewing as a Data Collection Method: A Critical Review. *English Linguistics Research*, 3(1), Article 1. <https://doi.org/10.5430/elr.v3n1p39>
- Atay, T. (2017). Sosyal Antropolojide Yöntem ve Etik Sorunu: "Klasik Etnografiden Diyalojik Etnografiye Doğru". *Moment Journal*, 4(1), 189-206. <https://doi.org/10.17572/mj2017.1.189206>
- Atkinson, J. D. (2017). Qualitative Methods. İçinde *Journey into Social Activism* (ss. 65-98). Fordham University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt1hfr0rk.6>
- Barker, J. (2012). The Ethnographic Interview in an Age of Globalization. İçinde R. Fardon, O. Harris, T. H. J. Marchand, M. Nuttall, C. Shore, V. Strang, & R. A. Wilson (Ed.), *The SAGE Handbook of Social Anthropology* (1-2, ss. 54-68). SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781446201077>
- Berg, B. L. (2007). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. Pearson.
- Bernard, H. R. (1988). *Research Methods in Cultural Anthropology*. Sage Publications, Inc.
- Bolderston, A. (2012). Conducting a Research Interview. *Journal of Medical Imaging and Radiation Sciences*, 43(1), 66-76. <https://doi.org/10.1016/j.jmir.2011.12.002>
- Brewer, J. D. (2008). *Ethnography* (repr). Open Univ. Press [u.a.].
- Briggs, C. L. (2007). Anthropology, Interviewing, and Communicability in Contemporary Society. *Current Anthropology*, 48(4), 551-580. <https://doi.org/10.1086/518300>
- Brinkmann, S. (2014). Unstructured and semi-structured interviewing. İçinde P. Leavy (Ed.), *The Oxford Handbook of Qualitative Research* (ss. 277-299). Oxford University Press.
- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2018). *Doing Interviews (Qualitative Research Kit)* (2. bs). SAGE Publications Ltd.
- Burgess, R. G. (1984). *In the Field: An Introduction to Field Research (Social Research Today)* (1 New). Routledge.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2017). *Research Methods in Education* (6th edition). Routledge.
- Creswell, J. W. (2012). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches* (Third edition). SAGE Publications, Inc.

- De Fina, A. (2003). *Identity in narrative: A study of immigrant discourse*. Benjamins.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2004). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. İçinde N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Ed.), *Handbook of Qualitative Research* (ss. 1-32). SAGE.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Ed.). (2017). *The SAGE Handbook of Qualitative Research* (Fifth edition). SAGE Publications, Inc.
- Fina, A. D. (2019). The ethnographic interview. İçinde K. Tusting (Ed.), *The Routledge Handbook of Linguistic Ethnography* (ss. 154-167). Routledge.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (1994). Interviewing: The Art of Science. İçinde N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Ed.), *The Handbook of Qualitative Research* (ss. 361-376). Sage Publications.
- Frankfort-Nachmias, C., Nachmias, D., & DeWaard, J. (2014). *Research Methods in the Social Sciences* (8. bs). Worth Publishers.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press.
- Goldman, A. E., & McDonald, S. S. (1987). *The Group Depth Interview: Principles and Practice* (1st US-1st Printing edition). Prentice Hall.
- Güllüpinar, F., & Özkan, Ö. (2021). Etnografik Mülakatın İmkân ve Sınırlılıkları Üzerine: Konumsallık, Etik ve İnşa Sorunları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54, Article 54. <https://doi.org/10.53568/yyusbed.1052223>
- Hammersley, M. (2006). Ethnography: Problems and prospects. *Ethnography and Education*, 1(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/17457820500512697>
- Jamshed, S. (2014). Qualitative research method-interviewing and observation. *Journal of Basic and Clinical Pharmacy*, 5(4), 87-88. <https://doi.org/10.4103/0976-0105.141942>
- Kartari, A. (2017). Nitel Düşünce ve Etnografi: Etnografik Yönteme Düşünsel Bir Yaklaşım. *Moment Dergi*, 4(1), Article 1. <https://doi.org/10.17572/moment.411586>
- Kvale, S. (1996). *InterViews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing* (First Edition). SAGE Publications, Inc.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2008). *InterViews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing* (2nd edition). SAGE Publications, Inc.
- Lamont, M., & Swidler, A. (2014). Methodological Pluralism and the Possibilities and Limits of Interviewing. *Qualitative Sociology*, 37(2), 153-171. <https://doi.org/10.1007/s11133-014-9274-z>
- Luo, L., & Wildemuth, B. M. (2009). Semistructured interviews. İçinde B. M. Wildemuth (Ed.), *Applications of social research methods to questions in information and library science* (2. bs, ss. 248-257). Libraries Unlimited.
- Malinowski, B. (1967). *A Diary in the Strict Sense of the Term* (1st edition). The Athlone Press.
- Malinowski, B. (1978). *Argonauts of the Western Pacific: An Account of Native Enterprise and Adventure in the Archipelagoes of Melanesian New Guinea* (1 New). Routledge.
- McCracken, G. (1988). *The Long Interview*. SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412986229>

- Munday, J. (2014). The Practice of Feminist Focus Groups. İçinde S. Hesse-Biber (Ed.), *Feminist Research Practice: A Primer* (ss. 233-263). SAGE.
- Patton, M. Q. (2001). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3rd edition). SAGE Publications, Inc.
- Polat, A. (2022). Nitel Araştırmalarda Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları: Soru Form ve Türleri, Nitelikler ve Sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), Article Özel Sayı 2. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227335>
- Qu, S. Q., & Dumay, J. (2011). The qualitative research interview. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 8(3), 238-264. <https://doi.org/10.1108/11766091111162070>
- Queirós, A., Faria, D., & Almeida, F. (2017). Strengths And Limitations Of Qualitative And Quantitative Research Methods. *European Journal of Education Studies*, 0, Article 0. <https://doi.org/10.46827/ejes.v0i0.1017>
- Rabionet, S. E. (2011). How I Learned to Design and Conduct Semi-Structured Interviews: An Ongoing and Continuous Journey. *Qualitative Report*, 16(2), 563-566.
- Rapport, N. (2012). The Interview as a Form of Talking-partnership. İçinde J. Skinner (Ed.), *The Interview: An Ethnographic Approach* (ss. 53-68). Berg.
- Reason, P. (1981). Methodological approaches to social science. İçinde P. Reason & J. Rowan (Ed.), *Human inquiry* (ss. 43-51). Wiley.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing As Qualitative Research: A Guide for Researchers in Education And the Social Sciences* (3. bs). Teachers College Press.
- Sevgi, M. A. (2022a). Frühling Für Die Toten: Das Ritual Des Totenfestes Bei Türkischen Schiiten. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 14(3), 405-418. <https://doi.org/10.46291/ZfWT/140325>
- Sevgi, M. A. (2022b). Kültürel form olarak metin: Antropolojide paradigma değişimi. *Antropoloji*, 44, 20-25. <https://doi.org/10.33613/antropolojidergisi.1130910>
- Sevgi, M. A. (2023a). Identity among Turkish Shi'is: An Ethnographic Study. *Religions*, 14(2), 142. <https://doi.org/10.3390/rel14020142>
- Sevgi, M. A. (2023b). The Invisible Inhabitants of a Cultural Limbo: Religion Identities among Igdir Ja'faris. *Anthropology of the Middle East*, 18(1), 20-34. <https://doi.org/10.3167/ame.2023.180103>
- Sevgi, M. A., & Yulu, A. (2024). "The old rains are gone, so are we": Kurdish Nomads of Mount Ağrı (Ararat). *British Journal of Middle Eastern Studies*, 1-27. <https://doi.org/10.1080/13530194.2024.2313752>
- Spradley, J. P. (1979). *The Ethnographic Interview*. Harcourt, Brace, Jovanovich.
- Taherdoost, H. (2022). How to Conduct an Effective Interview; A Guide to Interview Design in Research Study. *International Journal of Academic Research in Management*, 11(1). <https://papers.ssrn.com/abstract=4178687>
- Warren, C. A. B. (2012). Interviewing as Social Interaction. İçinde J. Gubrium, J. Holstein, A. Marvasti, & K. McKinney (Ed.), *The SAGE Handbook of Interview Research: The Complexity of the Craft* (ss. 129-142). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781452218403>
- Whiting, L. S. (2008). Semi-structured interviews: Guidance for novice researchers. *Nursing Standard (Royal College of Nursing (Great Britain))*, 22(23), 35-40. <https://doi.org/10.7748/ns2008.02.22.23.35.c6420>
- Wolcott, H. F. (2005a). *The Art of Fieldwork*. Rowman Altamira.

Wolcott, H. F. (2005b). *The Art of Fieldwork*. Rowman Altamira.

Zhang, Y., & Wildemuth, B. M. (2009). Unstructured interviews. İçinde B. M. Wildemuth (Ed.), *Applications of social research methods to questions in information and library science* (2. bs, ss. 239-247). Libraries Unlimited.